КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА
ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

10 клас
Варыянт 2

Заданне 1. Супрацоўнікі музеяў займаюцца надзвычай складанай, але вельмі карыснай і цікавай справай і ўжываюць пры гэтым адпаведныя спецыяльныя словы.

Запішыце лексіку музейнай справы згодна з нормамі беларускага правапісу.

Максімальная колькасць балаў – ***6.***

Словa	Правільны варыянт напісання
гістарычныя дасле(д,да)ванні	
пр(ы,э)зентацыя экспазіцыі	
унікальны экз(е,э)мпляр	
музейная перы(ё,о)дыка	
гісторыка-культурны ла(н,нд)шафт	
рэкр(ыя,эа)цыйная функцыя музея	

Заданне 2. У музейнай справе важна правільна выбраць экспанаты для калекцыі і размясціць іх у такім парадку, каб яны дакладна адпавядалі тэме экспазіцыі.

Лексічныя значэнні таксама павінны дакладна адпавядаць “свайму” слову. Выберыце для слоў з левага слупка адпаведныя ім значэнні з правага слупка. Вынік запішыце ў наступным выглядзе: А1Б2В3.

Максімальная колькасць балаў – ***6.***

А – бяспечны	1 – гульня, пацеха
	2 – агародная расліна сямейства гарбузовых з паўзучым сцяблом, буйны круглы або авальны плод гэтай расліны; страва з гэтага плода
Б – гарбуз	3 – злучэнне металічных частак шляхам сплаўлівання
	4 – якому не пагражае небяспека, надзейна ахаваны
В – вяселле	5 – інфармацыйны, камп’ютарны
	6 – спрэчка, якая суправаджаецца крыкам; лаянка
Г – сварка	7 – які з лёгкасцю адносіцца да жыццёвых спраў і турбот; бесклапотны
	8 – называць грубымі, зневажальнымі, абразлівымі словамі
Д – штучны	9 – расліна з ляжачымі сцёбламі і вялікімі пладамі з салодкай мякаццю чырвонага колеру
	10 – падаваць адрывістыя гукі (пра сабаку)
Е – лаяць	11 – абрад шлюбу і ўрачыстасць, святкаванне, звязанае з гэтым
	12 – ненатуральны, зроблены накшталт сапраўднага, прыроднага; прытворны, няшчыры

А		Б		В		Г		Д		Е	

Заданне 3. Музеі захоўваюць матэрыяльную спадчыну беларусаў, пераносячы нас у свет дзівосных рэчаў, на якіх калісьці трымалася жыццё нашага народа. Фразеалогія ж прыадчыняе перад намі дзверы ў духоўнае мінулае нашых продкаў, паказваючы, як яны ўспрымалі свет, якімі каштоўнасцямі жылі. Таму веданне фразеалагізмаў – яскравае сведчанне прылучанасці чалавека да сваёй культуры.

Прадэманструйце, як вы валодаеце беларускай фразеалогіяй: у пададзеных фразеалагізмах вызначце прапушчаны кампанент, выбраўшы яго з прапанаваных у трэцім слупку. Насупраць абранага кампанента пастаўце ў апошнім слупку знак “+”.

*Максімальная колькасць балаў – **6**.*

Фразеалагізм	Значэнне	Кампанент	+
... можна есці	‘не дрэнны і не добры, пасрэдны’	*папярчыўшы*	
		пасаліўшы	
		пасаладзіўшы	
		пасмактаўшы	
		з галадухі	
зандзіраваць ...	‘разведваць што-н., каб вызначыць шанцы на поспех’	*чуткі*	
		думкі	
		настроі	
		паветра	
		глебу	
калос на ... нагах	‘што-н. велічнае знешне, але слабае, гатовае распасціся’	*саламяных*	
		драўляных	
		гліняных	
		шкляных	
		дрыготкіх	
камандаваць ...	‘распараджацца, быць завадатарам, верхаводзіць, аказваць уплыў на ход чаго-н.’	*парадам*	
		аркестрам	
		сімфоніяй	
		банкетам	
		фуршэтам	
... за пазухай	‘скрытая, затоеная злосць, нядобры намер’	*ножык*	
		сцізорык	
		камень	
		пуга	
		змяя	
як ... з канапель	‘зусім нечакана, знянацку (выскачыць, з’явіцца)’	*Хадос*	
		Тарас	
		Панас	
		Піліп	
		Архіп	

Заданне 4. Экспанаты ў музейных залах і на паліцах заўсёды размяшчаюцца на падставе дэталёвага ўліку суадносін паміж імі. Гэтаксама скрупулёзна моваразнаўцы вызначаюць адносіны вытворнасці паміж словамі.

Вам прапанаваны шэсць дзеясловаў. Адзін з іх мае два вытворныя простыя прыметнікі, чатыры – па адным, а яшчэ адзін вытворных прыметнікаў не мае. З улікам пададзенай інфармацыі паспрабуйце і вы да прапанаваных дзеясловаў дакладна падабраць усе магчымыя вытворныя ад іх простыя прыметнікі. Запішыце іх у адпаведных радках табліцы (у адным з радкоў пастаўце прочырк).

Заўвага. Прыметнік можна падбіраць зыходзячы з любога значэння дзеяслова.

*Максімальная колькасць балаў – **6**.*

ліпнуць	
расплывацца	
адразаць	
выкрываць	
урадзіць	
грэбці	

Заданне 5. Давайце пазнаёмімся з адным з найбольш цікавых беларускіх музеяў. Прачытайце тэкст пра найстарэйшую музейную ўстанову Рэспублікі Беларусь – Гомельскі палацава-паркавым ансамбль – і запоўніце ячэйкі табліцы зыходзячы з пастаўленай у кожнай ячэйцы задачы.

*Максімальная колькасць балаў – **6.***

Гомельскі палацава-паркавы ансамбль – адна з найстарэйшых музейных устаноў Рэспублікі Беларусь. У яго склад уваходзяць ***шэсць аб’ектаў***[1]: ***палац Румянцавых і Паскевічаў***[2], капліца-пахавальня князёў Паскевічаў, адміністрацыйны будынак, «Зімовы сад», назіральная вежа, парк. Будынкі ўстановы з’яўляюцца помнікамі архітэктуры XVIII–XIX стст. і ўключаны ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей, якія ахоўваюцца дзяржавай.

Калекцыя музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля самая багатая ў Рэспубліцы Беларусь і дае ўяўленне аб убранні багатых дваранскіх сядзіб канца XIX ст. Дастойнае месца ў экспазіцыях і зборах музея займаюць матэрыялы ***аб выдатных дзяржаўных дзеячах***[3], военачальніках, прадстаўніках навукі, культуры, адукацыі, жыццё і дзейнасць якіх былі звязаны з гісторыяй краю, а таксама калекцыя жывапісу гомельскіх мастакоў.

Музей пастаянна папаўняецца новымі экспанатамі. ***На працягу года***[4] яго наведваюць ***звыш 300 000 чалавек***[5], ***штогод арганізуецца***[6] каля 100 новых выстаў, праводзяцца розныя мерапрыемствы і канцэрты. *(Паводле інтэрнэт-рэсурсаў.)*

I. У падкрэсленым дзеяслове адзначце корань, запішыце колькасць гукаў у корані ________________ ________________	II. Састаўны лічэбнік запішыце словамі ў творным склоне ________________ ________________	III. Выпішыце кароткі дзееprыметнік з суфіксам -*н-* ________________ ________________
VI. Выпішыце ў адпаведнай кантэксту форме лічэбнік, які ўжываецца ў значэнні займенніка ________________ ________________	V. Выпішыце ў адпаведнай кантэксту форме адносны займеннік, які выконвае функцыю азначэння ________________ ________________	VI. Выпішыце назоўнік, род якога (пры амаль аднолькавым напісанні) не супадае ў беларускай і рускай мовах ________________ ________________

(Падкрэслена ў тэксце: з’яўляюцца.)

Заданне 6. Устанавіце адпаведнасць паміж выдзеленымі ў тэксце папярэдняга задання словазлучэннямі (спалучэннямі слоў) і іх характарыстыкамі. Адказ запішыце ў выглядзе спалучэнняў літар і лічбаў (напрыклад: А1Б2В3). Улічыце, што не ўсе словазлучэнні (спалучэнні слоў) могуць адпавядаць акрэсленым патрабаванням, а таму могуць быць пазіцыі без правільнага адказу.

Характарыстыкі:

А – Дапасаванне, сінтаксічна несвабоднае.
Б – Складанае словазлучэнне.
В – Кіраванне з галоўным словам – лічэбнікам.
Г – Кіраванне з галоўным словам – прыслоўем.
Д – Прымыканне.
Е – Не словазлучэнне.

*Максімальная колькасць балаў – **6.***

А		**Б**		**В**		**Г**		**Д**		**Е**	

Заданне 7. Перакладзіце тэкст на беларускую мову.

*Максімальная колькасць балаў – **6**.*

В залах музея «Лошицкая усадьба» воссоздана атмосфера светского быта конца XIX – начала XX столетия. Здесь можно увидеть восстановленные интерьеры XIX в., изразцовые печи и лепной декор, антикварную мебель и предметы искусства соответствующей эпохи из частных коллекций и собрания Музея истории города Минска. Исторический раздел экспозиции знакомит любителей старины с этапами становления и развития Лошицы с X века по советское время. *(По материалам сайта www.loshytsa.museum.by.)*

____

____

Заданне 8. Нарэшце мы паспрабуем зрабіць уласны віртуальны музей беларускай літаратуры і мастацтва.

Першая Ваша задача – стварыць меню сайта нашага музея (пабудаваць іерархію літаратуразнаўчых тэрмінаў і паняццяў). Для гэтага трэба з прапанаваных у даведцы паняццяў выбраць тры, якія з’яўляюцца агульнымі для шэрагу іншых. Насупраць кожнага агульнага паняцця запішыце тыя, якія ў яго ўваходзяць. Тыя тэрміны і паняцці, якія не ўвайшлі ні ў адну з трох груп, напішыце насупраць “Іншае”.

*Максімальная колькасць балаў – **6**.*

Узор:

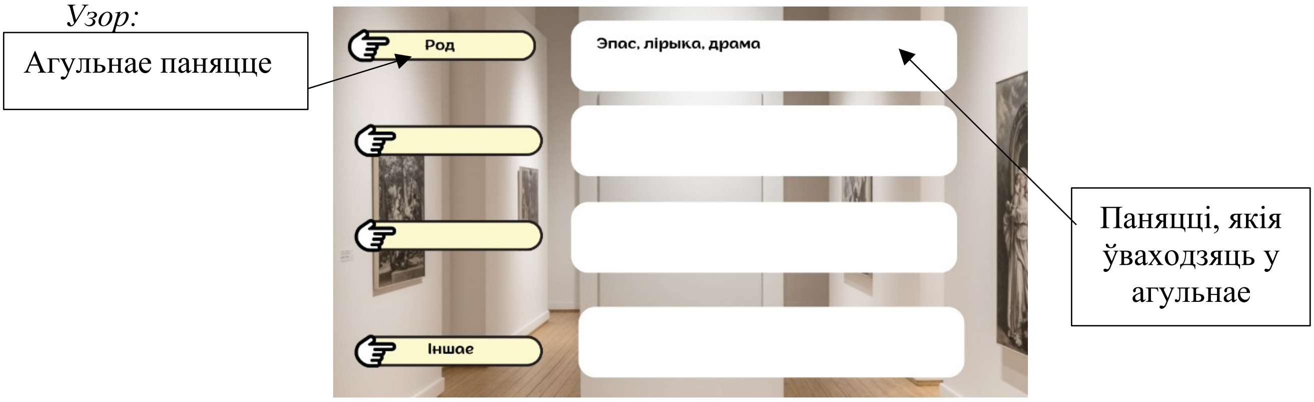

Даведка: анафара, байка, верлібр, жанр, навела, параўнанне, плынь, рыфмоўка, сімвалізм, троп, футурызм, эпітэт.

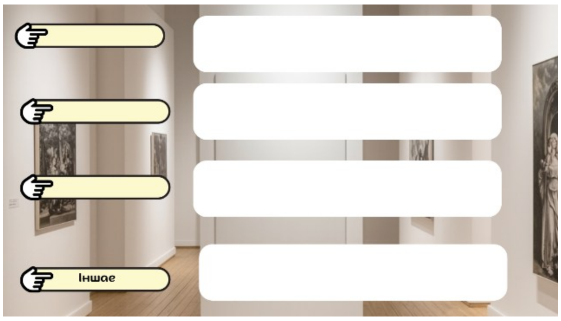

Заданне 9. Другая задача – стварыць вітрыну ў зале, прысвечанай творчасці Якуба Коласа. Для гэтага з прапанаваных “экспанатаў” трэба адабраць чатыры, якія найбольш падыходзяць і напрамую звязаны з жыццём і творчасцю песняра. Патлумачце свой выбар. Каб выканаць заданне, устаўце нумар “экспаната” і напішыце тлумачэнне свайго выбару.

*Максімальная колькасць балаў – **6**.*

Экспанаты для выбару

Нумар	Экспанаты
1	
2	
3	*Настаўніцкі інстытут у Магілёве*
4	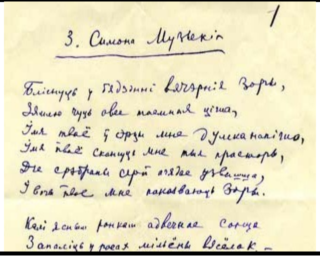
5	*Настаўніцкая семінарыя ў Нясвіжы*
6	
7	
8	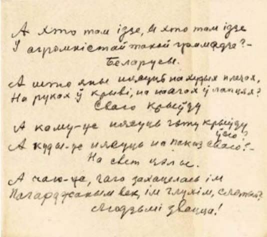

Нумар экспаната	Тлумачэнне

Заданне 10. Прыйшоў час прыцягнуць увагу да нашага віртуальнага музея беларускай літаратуры і мастацтва. Распрацуйце для яго рэкламны пост, які прыцягне ўвагу настаўнікаў. Ваша задача – цікава і арыгінальна расказаць пра перавагі віртуальнага музея і/або яго ўнікальныя магчымасці, згадаць хаця б двух беларускіх пісьменнікаў XIX стагоддзя і хаця б па адным іх творы, натхніць наведаць віртуальны музей менавіта настаўнікаў (!). Выкарыстанне нестандартных ідэй, яркіх вобразаў, гумару вітаецца. Пост не павінен быць большым за 100 слоў. Поспехаў!

*Максімальная колькасць балаў – **6**.*

____